

BARKÓCZI CSABA

Az ENSZ Ideiglenes Igazgatási Missziója Koszovóban (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK) 1999 –, 2024

A misszió jelentős átalakuláson ment át annak 1999-es az ENSZ BT 1244. számú határozat alapján történt létrehozása óta. Míg a misszió fő feladata a közigazgatási teendők végrehajtásában, az önkormányzatiság megteremtésében, a közrendvédelmi és igazságügyi feladatok ellátásában, majd a helyi infrastruktúra helyreállításában való segítségnyújtásban nyilvánult meg, ezen végrehajtó funkciókat több fázisban átadták a már megfelelő tudással bíró helyi erőknek. Így a misszió ezt követően tréneri, irányítói, tanácsadói teendőket látott el (2004–2008).

A misszió jelenlegi mandátuma¹

Az Egyesült Nemzetek ideiglenes koszovói igazgatási missziójának (UNMIK) mandátumát a Biztonsági Tanács 1244. (1999) számú határozatában állapította meg. Megbízatásának megfelelően a misszió hozzájárul a békés és normális élet feltételeinek megteremtéséhez Koszovó minden lakosa számára, valamint a regionális stabilitás előmozdításához a Nyugat-Balkánon.

A misszió prioritásai:

- a közösségek közötti bizalomépítés,
- az emberi jogok és a jogállamiság tiszteletben tartása,
- a nemek közötti egyenlőség,

¹ Forrás: <https://unmik.unmissions.org/mandate>
Letöltés ideje: 2025.01.22.

- a nők és fiatalok szerepvállalásának előmozdítása.

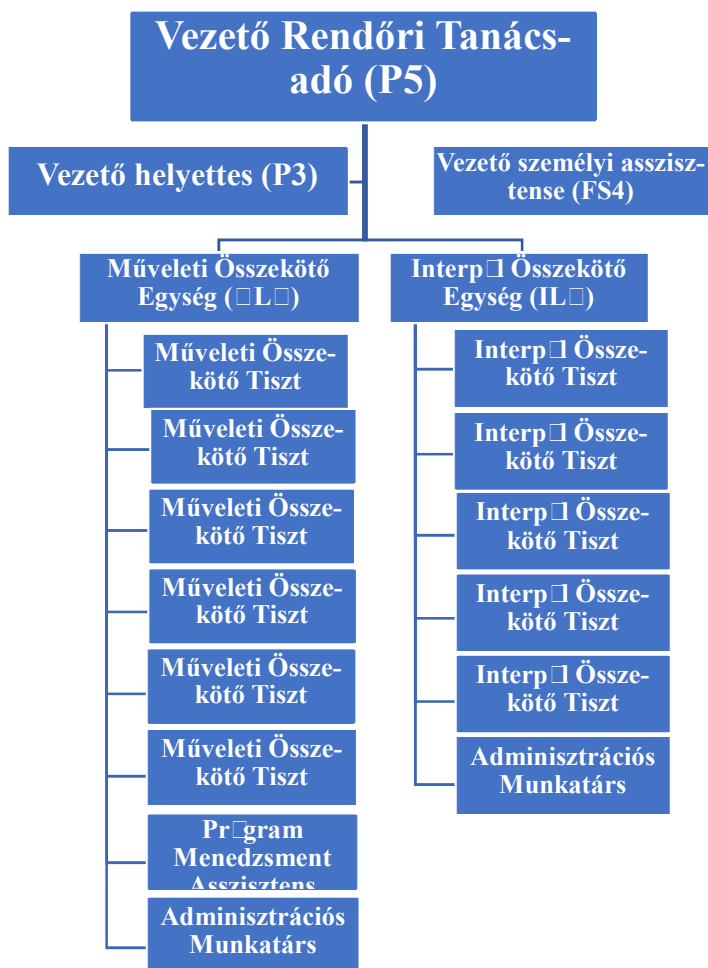
A misszió szoros koordinációt és együttműködést tart fenn az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244. (1999) számú határozata értelmében működő koszovói egyéb nemzetközi polgári és biztonsági jelenlétekkel, nevezetesen a Koszovói Erőssel (Kosovo Force – KFOR), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel (EBESZ) és az Európai Unióval. Jogállamisági misszió Koszovóban (European Union Rule of Law Mission in Kosovo – EULEX), amelyet a főtitkár 2008. november 24-i jelentésével (S/2008/692) és a Biztonsági Tanács elnökének 2008. november 26-i nyilatkozatával összhangban hajtanak végre (PRST/2008/44).

A misszió szorosan együttműködik az ENSZ fejlesztési partnereivel is. Az UNMIK székhelye Pristinában található, és regionális irodát tart fenn Mitrovicában, valamint közösségi támogatási irodát Pejë/Pećben. Emellett az ENSZ belgrádi irodája fontos politikai és diplomáciai szerepet tölt be, valamint kapcsolatot tart Szerbia politikai vezetésével. A missziónak összesen 374 alkalmazottja van, ebből 356 civil (112 nemzetközi személyzet; 220 nemzeti személyzet; 24 ENSZ-önkéntes) és 18 egyenruhás (8 katonai megfigyelő; 10 ENSZ-rendőr).

UNMIK Rendőrség (POLICE-UNPOL)

Érdekes számadat, hogy az UNMIK rendőrsége 1999-ben 53 országból több mint 4000 fő rendőr, rendészeti szakember részvételével kezdte meg a munkáját. A függetlenség kikiáltását, majd az államapparátus működtetéséhez szükséges bizonyos jogi funkciók átadását és az EULEX létrejöttét követően a misszió létszáma különböző fázisokban fokozatosan csökkent. Az UNMIK rendőri komponense mára egy kis létszámú egység, jelenleg mintegy 10–12 fő. 2008 decembere óta az ENSZ-rendőrség tagjai limitált végrehajtói jogosítványokkal, fegyvertelenül, civil ruhában láthatnak el feladatokat.

A fókuszban a megfigyelés, információgyűjtés, kapcsolattartás, projekt-folyamatok irányítása (UNPOL Műveleti Iroda), valamint a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezete (International Criminal Police Organization – INTERPOL) feladatokkal kapcsolatos összekötői teendők végrehajtása áll (UNPOL Interpol Összekötő Iroda).

1. számú ábra
Jelenlegi szervezeti felépítés

UNPOL Műveleti Iroda

- A jogállamiság területével kapcsolatos kérdésekben kapcsolatot tart az érintett nemzetközi szereplőkkel, mint például a Koszovói Erők (KFOR), az EULEX, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) és a nagykövetségek képviselőivel.
- Az UNPOL parancsnoka és a misszió vezetése által meghatározott iránymutatások szerint információt gyűjt a Koszovói Rendőrség és más bűnüldöző hatóságok tevékenységével kapcsolatban az esetleges hiányosságok azonosítása érdekében, különös tekintettel a súlyos és szervezett bűnözés területére.
- Figyelemmel kíséri a misszió egyes egységei és más helyi és nemzetközi partnerek által készített napi helyzetjelentéseket, így előkészíti azokat tematikus elemző jelentések készítéséhez.
- Magas szintű jelentéstervezeteket készít a misszió felső vezetése számára.
- Részt vesz a programozási tevékenységek (projektek) tervezésében, azok előkészítésében és végrehajtásában, valamint feladatai közé tartozik a kapcsolattartás a belső és külső partnerekkel és kedvezményezettekkel az említett tevékenységekkel kapcsolatban, és szükség esetén jelentést tesz a tevékenységekről és az előrehaladásról.

UNPOL Interpol Összekötő Iroda feladatai

4-5. számú kép
Barkóczy Csaba munka közben

- napi szintű kapcsolattartás a Koszovói Rendőrséggel (International Legal Cooperation Unit – ILECU) és annak támogatása a nemzetközi rendőrségi együttműködéssel kapcsolatos valamennyi kérdésben;
- a Koszovói Rendőrség és más bűnüldöző hatóságok közötti információcsere, információáramlás és az operatív együttműködés elősegítése;
- a koszovói helyi és nemzetközi rendőri hatóságok közötti kapcsolattartás és koordináció az az országot elismerő és nem elismerő országok rendőrhatalásai között;
- az INTERPOL nemzeti irodák és a helyi hatóságok bejövő és kimenő információkéréseinek kezelése;
- nemzetközi elfogató parancsok elhelyezése, karbantartása, valamint adatlekérdezések végrehajtása különböző INTERPOL-adatbázisokban;
- a Koszovói Rendőrség vonatkozásában az összes általuk indított nyozott jelzés elhelyezése és karbantartása (valamennyi jelzés kategóriában);

- a koszovói lakosok által külföldön elkövetett, határokon átnyúló bűncselekményekre vonatkozó információcsere, valamint az ezzel kapcsolatos statisztikák figyelemmel kísérése és összeállítása;
- a misszió felső vezetése számára jelentéstervezetek készítése a meghatározott témakörökben;
- részvétel projektek tervezésében és végrehajtásában, melyek az UNMIK UNPOL egységéhez köthetőek. Továbbá e tevékenységről jelentés készítése.

A magyar jelenlét szinte folyamatosan megfigyelhető az UNMIK rendőri komponensében. Szívesen fogadják a magyar jelenlétet mind az ENSZ, mind a helyi hatóságok oldaláról. Utóbbinak oka lehet az a diplomáciai tényező, hogy Magyarország elsőként ismerte el Koszovó függetlenségét 2008-ban.²

Az a pozitív arány, ami a magyar jelentkezők sikeressége mögött megfigyelhető, igazolja azok szakmai felkészültségét és tapasztalati gazdagságát, ami miatt a különböző feladatokra kiválasztják őket. Az UNMIK rendőrség jelenleg két különféle típusú munkakörre keres szakembereket: műveleti összekötőtisztet és INTERPOL összekötőtisztet.

A misszió a jövőjét tekintve vélhetően még hosszú ideig megőrzi jelenlegi funkcióját. Koszovó északi régiójában, valamint általában véve is Koszovó és Szerbia között permanens a feszültség. Ezt több különböző konfliktus okozta a két nemzet között, melyek megnyugtató rendezése – a nemzetközi politikai és diplomáciai erőfeszítések ellenére – nem történt meg. Az Európai Unió hathatós közreműködése és támogatása ellenére is változatlan a helyzet.

² Forrás: <https://www.beinkosovo.com/countries-that-have-recognized-kosovo-as-an-independent-state/>

Letöltés ideje: 2025.01.22.

Jelenlegi biztonsági helyzet

Biztonsági szempontból a mai napig kiemelendő az engedély nélkül tartott fegyverek nagy száma. A másik gond az állandóan jelen lévő etnikai konfliktus. A 2023. szeptemberi Banjska/Bajskë-i esemény még mindig beszédtema. A közlekedési balesetek száma továbbra sem mutat csökkenést. A levegő minősége továbbra sem javult.

2024-ben is több – az alábbiakban a teljesség igénye nélkül említett – olyan incidens történt, ami tovább növelte az országszerte, de főként északon tapasztalható etnikai feszültséget.

Február elején újabb graffitik jelentek meg Észak-Koszovóban „Amikor a hadsereg visszatér Koszovóba, az Északi Brigád élni fog” felirattal.

Márciustól az északi lakosok részére elkezdték kézbesíteni a villanyszámlákat az Elektrosever cégtől, beleértve Severna Mitrovica/Mitrovicë e Veriut, Zvečan/Zveçan, Leposavić/Leposaviq és Zubin Potok településeket. A számlák átalánydíja 21,60 euró lett. (Megjegyzés: az említett területeken élő szerbek addig egyáltalán nem fizettek villanyszámlát éveken keresztül, a koszovói háború időszaka, a 26 évvel ezelőtti NATO beavatkozás és az ENSZ területre érkezése óta.)

Márciusban Banjska/Banjskë településen, Zvečan/Zveçan településen öt darab eldobható, könnyen hordozható páncéltörő rakétavetőt találtak, amelyek a faluban 2023. szeptemberben elkövetett terrortámadáshoz kapcsolódnak. A rendőrségi beszámoló szerint a rakétavetőket a Banjska kolostor közelében találta meg a KFOR tűzszerész csapata.

Áprilisban Leposavić/Leposaviq településen egy autó alatt fel nem robbant eszközt találtak, amiről kiderült, hogy egy PENT típusú (szerb gyártású) robbanóanyag, ezen felül egy elektromos detonátor, egy 9 voltos akkumulátor, 6 db mágnes és egy vezeték került elő a helyszínről. A robbanóanyag elhelyezésére bosszú és megfélemlítés jeleként kerülhetett sor.

Áprilisban a rendőrök éles lőszereket, két AK-47 lőfegyvert és lőszereket foglaltak le Joševik/Joshevik és Zvečan/Zveçanban településen.

Május 5-én éjjel Leposavić/Leposaviq településen megpróbálták megölni Marko Jablanovicot, a helyi Progresszív Demokrata párt tagját, aki éppen egy bárba ment be, amikor észrevette, hogy egy maszkot viselő személy, kezében egy irányába tartott gépfegyverrel felé halad. A támadónak többszöri kísérletre sem sikerült lőnie a Skorpió típusú gépfegyverrel (ami vélhetően beragadt). Az elkövető elmenekült a helyszínről, sérülés nem történt.

Az említett események hatására biztonsági okokból megfigyelőkamerákat telepítettek Zvečan/Zveçan térségébe. A terv az, hogy végül összesen 200 új megfigyelőkamerát telepítsenek Koszovó északi részén. Az intézkedés célja az eddigi konfliktusok és egyéb fegyveres és erőszakos bűncselekmények számának a csökkentése.

Július 6-án a Koszovói Büntetés-végrehajtási Szolgálat hivatalosan bejelentette Faton Hajrizi (koszovói állampolgár) szökését, akit 2000-ben, az UNMIK-ban szolgáló orosz katona meggyilkolásáért ítélték el. Hajrizi ekkor 15 éves volt, és a gyilkosságért 27 év börtönbüntetésre ítélték. A vushtrri/vučitrni smrekonicai büntetés-végrehajtási központból a büntetésének letöltése alatt ez volt a kilencedik szökése. Az eset folytatása, hogy július 18-án éjjel a Bosznia-Hercegovina és Szerbia közötti Lipnicki Sor határátkelőnél Hajrizi lelőtt egy rendőrt, míg egy másikat súlyosan megsebesített. Ezt követően Szerbiában hajtóvadászatot szerveztek az elfogására. Másnap, július 19-én Ivica Dacic szerb belügyminiszter hivatalosan is közölte, hogy a rendőrség megpróbálta elfogni a gyanúsítottat Bosznia-Hercegovina nyugati határa közelében, de lövöldözés alakult ki, melynek során Hajrizi életét veszítette.

Szeptember 4-én Zubin Potok körzetben, Pridvorica/Pridvoricë faluban kézigránátot dobtak egy k-szerb házára, aki a helyi polgármester, Izmir Zeqiri munkatársa. A kora délelőtti történet incidens során személyi sérülés nem történt, egy autóban és a ház egyik ablakában keletkezett kár.

A fentiekben említett esetek hatására kialakult feszült biztonsági helyzet miatt a Koszovói Rendőrség és a KFOR Többnemzetiségű Különleges Egység (Multinational Specialized Unit – MSU) mobil és helyhez kötött

jelenlétét Mitrovicában a várost ketté választó Ibar folyón átívelő főhíd környékén kiterjesztették, és jelenleg is érvényben van. A KFOR MSU és az EULEX Készenléti Rendőri Egység (Formed Police Unit – FPU) rendszeresen járőrözik Észak- Mitrovicában, minden északi településen és etnikailag vegyes területen. Az EULEX továbbra is a hét minden napján, napi 24 órában az Európai Csendőrséggel (European Gendarmerie Force – EU-GENDFOR) megerősített járőrözést végez. Működnek a Koszovói Rendőrség ellenőrző pontjai a Bistrica/Bistricë hídon, Leposavić/Leposaviq településen és a Gazivoda-tó közelében, Zubin Potok településen.

A fentiekén túlmenően a helyi biztonságot befolyásolja a sajátos „balkáni” közlekedési kultúra (a szabályok be nem tartása). A nemzetközi szervezetek személyzetének azt tanácsolják, hogy óvatosan és nagy odafigyeléssel vezessenek, hogy elkerüljék a közlekedési baleseteket. Továbbra sem javasolt a készpénzzel történő fizetés a nagy számban előforduló pénzhamisítások miatt. A nemzetközi szervezetek munkatársait készpénzes fizetés helyett a biztonságos kártyás tranzakciókra ösztönzik. Hatalmas gondot okoz még országszerte a környezettudatosság teljes hiánya, az eldobált szemét mennyiségén túl súlyosabb tényező a levegőszennyezés, főként a téli fűtési időszakban. A város közelében lévő erőmű kéménye még mindig nem rendelkezik szűrőberendezéssel, ezáltal közvetlenül mérgezve a környék levegőjét.

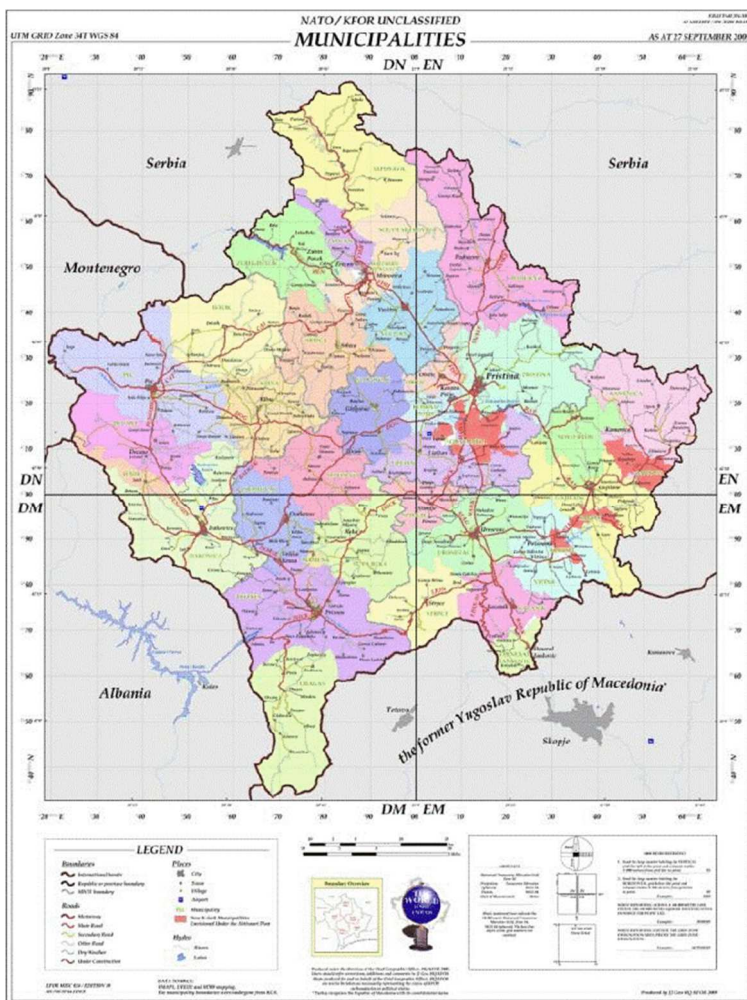
Az országgal kapcsolatos összefoglalás

2024-ben szerencsés évkezdetre volt az országnak, mivel a január 1-től érvényes vízumliberalizáció kapcsán bevezetett új szabályok lehetővé teszik a koszovói útlevéllel rendelkező személyek számára, hogy legfeljebb 90 napos tartózkodás céljából vízummentesen beutazhassanak az EU-ba. Emiatt kezdetben jelentősen megnövekedett a határforgalom, valamint az év első két hónapja alatt 116 ezer fő igényelt útlevelet, ez a szám az év felére 263 850-re nőtt. Felmérések szerint az első hat hétben körülbelül 150 000

– korábban a magánszektorban foglalkoztatott – munkavállaló hagyta el Koszovót. Ez a szám a mérések szerint április végére elérte a 400 ezret.

Január 3-án a koszovói kormány döntött arról, hogy feloldják azt a korlátozást, melynek értelmében a Koszovó területén közlekedő szerb járművek rendszámablájának nemzeti hovatartozást kifejező felületeit le kell ragasztani. A szerb belügyminisztérium ezen intézkedést már előző hónapban feloldotta, így ez is mutatja, hogy a felek képesek felülbírálni korábbi döntéseiket.

A helyi rendőrség március 26-án hirdette meg a KRESZ újonnan elfogadott módosítását. A törvény célja a közúti biztonság fokozása, a közúti közlekedésben részt vevők életének és vagyonának védelme, valamint a zökkenőmentes forgalom biztosítása. A kulcsfontosságú rendelkezések közé tartozik például pénzbírság kiszabása olyan szabálysértésekért, mint a biztonsági öv használatának elmulasztása, a telefonhasználat vezetés közben, a lejárt jármű-nyilvántartási okmányok és a gyorsjárat. Ismétlődő szabálysértések esetén a szankciók fokozódnak. Az új szabályzás célja továbbá az illegális versenyzések felszámolása is. A szabálysértőket pénzbírsággal, vezetéstől eltiltással és járműelkobzással sújthatják a szabálysértés súlyosságától függően.

6. számú kép
Kosovó térképe